

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Кучай Тетяни Петрівни про дисертацію Лян Цзе
з теми «Формування естетичної компетентності майбутніх учителів
музичного мистецтва у професійній підготовці», подану на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за
спеціальністю 015 Професійна освіта**

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Для сучасного етапу розвитку суспільства характерна тенденція гуманізації та гуманітаризації вітчизняної освіти, що виявляється в культивуванні усвідомленого ставлення до людини як вищої цінності, через її співвідношення зі світом цінностей, культури, людських стосунків.

Світовою історичною практикою доведено фундаментальне значення для розвитку суспільства та становлення людини моральних та естетичних складових культурної спадщини. Мораль та естетика є проявом духовної культури суспільства, засвоєння якої людиною є тривалий і глибоко особистісний акт.

Майбутні вчителі виступають носіями та потенційними творцями естетичної культури, що зумовлює пред'явлення високих вимог з боку суспільства до їх естетичної культури та актуалізує необхідність ефективного її формування. Ефективним засобом впливу людини є мистецтво, зокрема, музика. Її цінність полягає не тільки у створенні емоційного резонансу, адекватного стану та самосвідомості людини, але й у реабілітації властивостей, що втрачаються ним, цілісності людської натури, у збереженні всього найбагатшого комплексу людських здібностей для успішного існування людини в майбутньому.

Дослідження виконано відповідно до теми кафедри педагогіки «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівців» (№0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського».

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. На основі аналізу стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці розкрито сутність і структуру феномена «естетична компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва»; уточнено

поняття «компетентність»; визначено компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва; виявлено й обґрунтовано педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва; розроблено й апробовано модель та експериментальну методику формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

На основі огляду теоретичних джерел та вивчення освітньої практики закладів вищої освіти дисертанткою коректно визначено мету, завдання, об'єкт і предмет наукового пошуку. Обґрунтованість наукових результатів рецензованої роботи забезпечена використанням комплексу методів дослідження. Позитивним є те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу дослідження, прийоми та операції з теоретичним і фактичним матеріалом здійснювалися у послідовності, відповідно до програми і методики дослідження.

Науковий апарат, як засвідчує аналіз дисертації, визначено коректно, він відповідає вимогам до дисертацій і є достатнім для розв'язання окреслених у роботі завдань.

Зміст анотацій поданий українською та англійською мовами. Він відображає зміст дисертації, висвітлює суттєві аспекти роботи.

Достовірність наукових положень, висновків і пропозицій, розроблених і відображених у дисертаційній роботі, можна охарактеризувати як достатні, і в цілому вони не викликають сумніву.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Привертає увагу методологічно виважений і ретельний підхід дисертантки до структурування змісту роботи.

Для досягнення заявленої мети здобувачка правомірно теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Зміст дисертації свідчить про глибоке володіння здобувачкою проблемами розвитку естетичної компетентності майбутніх учителів

музичного мистецтва. Розділи дослідження взаємопов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу матеріалу. Роботу ілюстровано таблицями та рисунками.

Авторка опрацювала достатню кількість джерел, що відбивають різні аспекти порушеної проблеми, що сприяє репрезентативному представленню питання формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

За результатами аналізу наукових, методичних, психолого-педагогічних джерел та аналізу освітньо-мистецької практики доведено, що специфіка формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва зумовлюється сформованістю їхнього естетичного світогляду, який вирізняється високим ступенем занурення у процес пізнання та осягнення довкілля; емоційно-чуттєвою реакцією на предмети та явища естетичного простору; утворенням широкого поля художніх асоціацій (художньої аури) на об'єкти естетичної дійсності; глибиною «відчуття» в них; експресивністю перетворення результатів сприйняття; образністю та метафоричністю мовлення, збагаченого на порівняння та аналогії; більшим впливом емоцій; силою творчої уяви; гнучкістю фантазії; мрійливістю; асоціативністю та панорамністю мислення, легкістю генерування ідей; проникненням педагога-музиканта у простір досліджуваного об'єкта, де той, хто пізнає, є присутнім у цьому процесі; здатністю до художньо-творчої реалізації синестезичних вражень; «зіркістю» у пошуках проблеми; варіативністю підходів до вирішення завдань; охопленням найрізноманітніших відтінків значень понять та явищ; яскравістю творчого вияву власного ціннісного ставлення до предметів та явищ; спрямованістю на створення «гармонійної поліфонії» педагогічного процесу.

Конкретизовано поняття «компетентність» як набута у процесі професійного навчання інтегрована здатність, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися у практиці професійної музично-педагогічної діяльності.

Науково обґрунтовано зміст феномена «естетична компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва» як системний, інтегративний професійно-особистісний конструкт (з динамічним поліфункційним поелементним складом), що характеризується наявністю комплексу теоретичних знань мистецькознавчого спрямування та блоку практичних умінь у галузі естетики; детермінує здатність учителя музичного мистецтва до світоглядного сприйняття педагогічної дійсності й культурних координат у вимірах ключових естетичних ідентифікаторів

(Прекрасне/Потворне, Трагічне/Комічне); увиразнює потенційну можливість більш акордно вибудовувати моделі педагогічної взаємодії арсеналом естетично-світоглядного сприйняття (емоційність, чуйність, чуттєвість, виразність, образність, гармонія, поліфонія, темпоритм, інтонування) різних жанрів та форм музичного мистецтва; віддзеркалює навички адекватного вирішення вчителем професійних завдань послуговуючись функціоналом естетично-педагогічних засобів; інтеграції естетичного контенту у вимірах музичного виховання молоді; конструювання загальнокультурних поліхудожніх координат за допомогою дескрипторів світового та національно-культурного українського мистецтва; забезпечує розгортання широкого спектру самодетермінації вчителя музичного мистецтва у галузі естетики.

До структури естетичної компетентності вчителя музичного мистецтва віднесено: світоглядний, діяльнісний, особистісний компоненти.

Світоглядний компонент естетичної компетентності увиразнює естетичні ідентифікатори музично-педагогічної діяльності педагога митця (естетичний смак, естетична свідомість, естетична грамотність), що дозволяють йому координувати освітню діяльність на уроках музики на засадах естетичного світогляду. Діяльнісний компонент естетичної компетентності віддзеркалює технологічну платформу здійснення музично-педагогічної діяльності (творчі, комунікативні та перцептивні вміння вчителя музичного мистецтва). Особистісний компонент естетичної компетентності уналежнює індивідуальний суб'єктно-центрований профіль педагога-митця, що дозволяє йому доцільно та свідомо збагачувати площину професійно-педагогічної діяльності дидактичними засобами музичного мистецтва (емоційність, рефлексійність та креативність учителя).

Відповідно до структури естетичної компетентності вчителя музичного мистецтва розроблено систему критеріїв та показників, які дозволяють виміряти рівні сформованості естетичної компетентності студентів на всіх етапах дослідно-експериментальної роботи. Професійний критерій сформованості естетичної компетентності майбутніх учителів мистецьких дисциплін відображає смисложиттєві та професійні естетично-педагогічні орієнтири підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі. Показниками професійного критерію обрано: естетична свідомість, естетичний смак, естетична грамотність. Практичний критерій сформованості естетичної компетентності відображає блок спеціальних педагогічних умінь, які є засобом реалізації естетично-педагогічної підготовки студентів у закладі вищої освіти. Показниками практичного

критерію обрано: творчі вміння, комунікативні вміння та перцептивні вміння. Суб'єктний критерій віддзеркалює індивідуальний особистісний профіль майбутнього вчителя музичного мистецтва, тобто його вроджені здібності, які дозволяють самореалізацію його як суб'єкта естетично-педагогічної діяльності. Показниками суб'єктного критерію обрано: емоційність, рефлексійність та креативність.

Відповідно показників сформованості естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва схарактеризовано високий, задовільний та низький рівні сформованості досліджуваного явища.

Визначено педагогічні умови, що забезпечують формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва: актуалізація естетичних цінностей майбутніх учителів музичного мистецтва; конструювання творчого професійно-зорієнтованого середовища у процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; забезпечення взаємодії мистецької та загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розроблено й апробовано модель та експериментальну методику формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (когнітивно-збагачувальний, конструктивно-розвивальний та творчо-професійний етапи).

Впровадження експериментальної моделі та методики формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва було здійснено за такими концептуальними напрямками:

- формування у студентів особистісної естетико-педагогічної парадигми, побудованої на ціннісно-світоглядному осягненні мистецтва як скарбниці духовного багатства людства (когнітивно-збагачувальний етап методики формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці);

- забезпечення організації освітнього процесу на інтегрально-духовному рівні з опорою на творчу самореалізацію майбутніх учителів музичного мистецтва (конструктивно-розвивальний етап методики формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва);

- стимулювання пошуку самостійних шляхів реалізації студентами естетичної компетентності майбутній професійно-педагогічній діяльності (творчо-професійний етап методики формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва).

Здійснення серії моніторингових процедур (вимірювання рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх учителів музичного

мистецтва до та після реалізації педагогічних умов, моделі й методики) зафіксувало значні позитивні зрушення у студентів експериментальної групи на відміну від контрольної, де навчання майбутніх учителів музичного мистецтва здійснювалось традиційним способом.

Нові факти, одержані здобувачем. З огляду на визначене вище, правомірно констатувати, що Лян Цзе *уперше*: обґрунтовано педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (актуалізація естетичних цінностей майбутніх учителів музичного мистецтва; конструювання творчого професійно-зорієнтованого середовища у процесі професійної підготовки студентів; забезпечення взаємодії мистецької та загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва). Розкрито сутність і структуру феномена «естетична компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва»; визначено компоненти (світоглядний, діяльнісний, особистісний), критерії (професійний, практичний та суб'єктний), показники, схарактеризовано рівні сформованості естетичної компетентності в майбутніх учителів музичного мистецтва. Розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (когнітивно-збагачувальний, конструктивно-розвивальний, творчо-професійний етапи); уточнено поняття «компетентність»; подальшого розвитку набули теорія і методика естетичного виховання майбутніх учителів мистецького профілю у закладі вищої освіти.

Практична значущість дослідження полягає в розробленні методики діагностування особистісних і професійних якостей майбутніх учителів музичного мистецтва; розробленні й експериментальної методики формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Розроблено програму елективного курсу для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) «Естетична компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва». Результати дослідження можуть бути використані при оновленні змісту загальних («Педагогіка», «Педагогіка вищої освіти», «Педагогіка мистецтва») та мистецьких («Теорія музики», «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»», «Методика музичного викладання») дисциплін у закладі вищої освіти

Значущість результатів дослідження для науки й практики та можливі шляхи їх використання. Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається тим, що наукові здобутки авторки складають методологічну основу для подальших наукових досліджень, перспектив розвитку естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Застосований здобувачкою багатовекторний аналіз проблеми наукового дослідження дав можливість обґрунтувати власну наукову позицію щодо досліджуваної проблеми. Отже, матеріали дослідження, його положення й висновки можуть бути використані для організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, а також у самоосвітній діяльності студентів, у системі підвищення кваліфікації і неформальній освіті з метою розвитку естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 2318/30/3 від 10.11.2021 р.), Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (акт про впровадження № 590 від 12.11.2021 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (акт про впровадження № 01-12/67 від 01.11.2021 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (акт про впровадження № 06/39 від 04.11.2021 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційної роботи знайшли своє відображення в 12 публікаціях автора. Із них: 2 – у фахових наукових виданнях, 2 – у зарубіжних періодичних наукових виданнях (Ізраїль, Угорщина), 8 – апробаційного характеру. Публікації повністю висвітлюють основні наукові положення дисертації.

При цьому суттєво, що кількість публікацій здобувачки за темою дисертації у наукових фахових виданнях України та у закордонних періодичних виданнях відповідає вимогам до робіт такого рівня; у висновках до кожного розділу роботи наведений перелік праць дисертантки, які відбивають основний зміст розділу.

Отже, кількість та обсяг наукових публікацій, їх повнота розкриття змісту дисертації відповідає чинним вимогам щодо дисертаційних праць,

поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до роботи.

Позитивно оцінюючи виконане Лян Цзе дослідження, необхідно висловити окремі зауваження й побажання:

1. У підрозділі 1.1 дисертації «Специфіка підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін у закладах вищої освіти» занадто деталізовано описано своєрідність підготовки вчителів мистецького профілю у закладах вищої освіти. Краще було б у цьому параграфі специфікувати підготовку майбутніх учителів саме музичного мистецтва.
2. У підрозділі 1.3 дисертації авторка детально описує Галузеві та державні стандарти, нормативні документи мистецької галузі та Концепції, що увиразнюють тенденції мистецької освіти в Україні. Водночас, параграфу бракує аналізу освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти.
3. Описуючи педагогічні умови, що забезпечують формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва дисертантка торкається методологічних засад розуміння сутності естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Бажано було б висвітлити чіткіше методологічні підходи до формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у підрозділі 1.4. та представити у малюнку моделі (с.123).
4. Опису формувального експерименту з реалізації моделі та методики формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва бракує визначення принципів, за якими вибудовувався та здійснювався експеримент.
5. У тексті дисертаційної роботи виявлено нечисленні технічні, стилістичні та орфографічні недоліки (с.111, 123, 149, 156).

Натомість висловлені зауваження та побажання суттєво не знижують значущості й цінності дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, що є самостійним завершеним дослідженням, а здобуті результати становлять вагомий внесок у теорію і практику вищої педагогічної освіти.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомим теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Лян Цзе – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Т. П. Кучай

Підпис Т. П. Кучай завіряю.

Зав. відділом кадрів
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Г. Рейплік